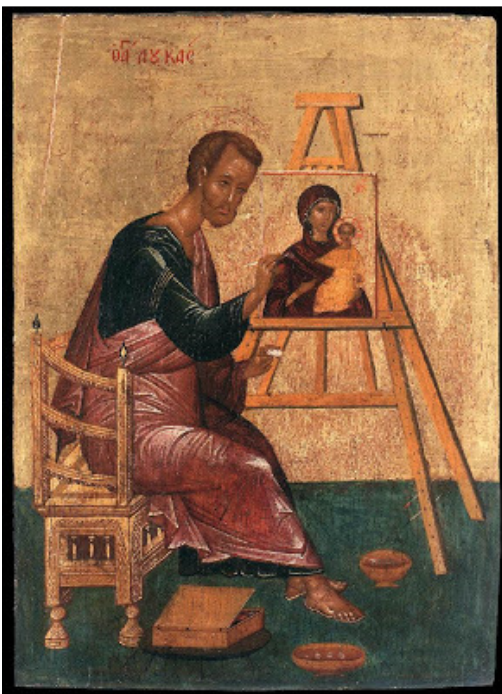

Ikoner

Det er blevet meget populært at male sine egne ikoner. Ikonen repræsenterer et spændende univers og rummer mulighed for at inddrage mange forskellige materialer og teknikker. Ikonen er dog ikke blot et dekorativt maleri. Det er væsentligt at holde fast i det fantastiske stykke kultur som ikonen repræsenterer – og derfor respektere ikonens betydning og karakteristika, når man skaber sin personlige ikon – også selvom man maler i et moderne formsprog

Ikonens historie

Ikonen blev skabt i den øst-ortodokse kristendom (Koptiske kirke) helt tilbage i det første århundrede efter Kristi død. Ifølge den ortodokse kirkes tro, var det lægen og evangelisten Lukas, der malede det første ikon. Motivet var Jomfru Maria – Det berettes af han i alt malede 33 ikoner af Maria.

Ikon der forestiller evangelisten Lukas – ukendt ikonograf

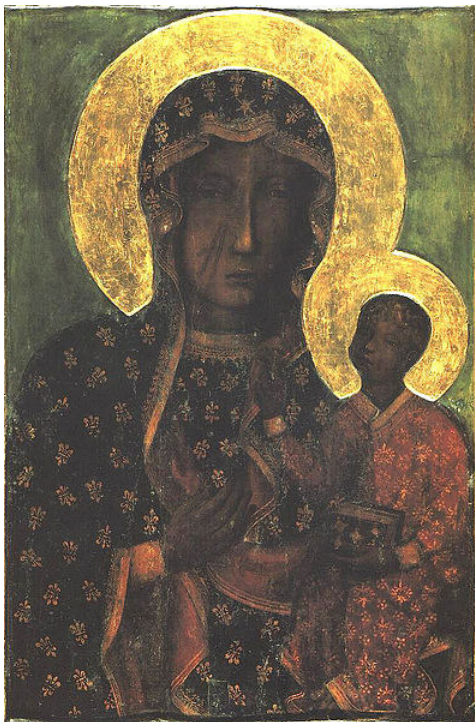
Ikonen er en hellig kulturgjenstand i modsætningen til et religiøst billede, som også fandtes i kirkens rum. Ikon betyder på græsk "Billede" – i betydningen; Et *billede på Himlen*. De mest kendte og berømte ikoner finder vi i den græsk-ortodokse og den russisk-ortodokse kirke. Ikoner skulle accepteres af kirken og herefter ligge 40 dage på alteret. Ikonen blev derved hellig og kunne nu hverken gives eller byttes væk. Når ikonen blev slidt af ælde eller ødelagt, måtte den ikke smides væk, men skulle i stedet kastes i en flod, som kunne føre den væk med strømmen. Det siges, at flere ikoner rummede helbredende egenskaber eller kunne skabe mirakler eller beskytte mod krig. Selvom ikonen var en hellig genstand måtte den ikke tilbedes – kun æres.

Guds Moder af Vladimir

Et af de kendteste ikoner, Guds Moder af Vladimir fra ca. 1130, er Ruslands nationalhelligdom, og har gennem århundreder været Ruslands værn mod ydre fjender. Ikonen hænger i dag i Tretjakov-Galleriet i Moskva. Desværre er ikonen meget medtaget af alder og i fremskredent forfald.

En anden kendt ikon er Den sorte Madonna eller Den Sorte Maria, som den også kaldes. Den sorte hudfarve skyldes ikonens alder. Ikonen er Polens nationalhelligdom, og menes at være malet på en bordplade fra Jesus hjem i Nazareth, af evangelisten Lukas. Ikonen blev hugget i stykker med sabler i ca. 1430 under Hussitterkrigen, af Bøhmiske Hussitter. Den polske konge iværksatte en større restaurering – men ikonen bærer stadig præg af ødelæggelsen. Ikonen opbevares i Jasna-Góra Klostret i det sydlige Polen.

Den sorte Madonna

Johannes af Damaskus – en berømt teolog fra Jerusalem, og frontfigur i den tidlige ortodokse kirkes tro – definerede det at skabe en ikon som: "Skriv alt dette i ord og farver" – derfor siger man også den dag i dag; *At skrive en ikon*, når man skaber en klassisk ikon. For forståelsens skyld vil jeg dog tillade mig at bruge udtrykket at male.

Processen og teknikken

Den klassiske ikon knytter sig til den Byzantinske kultur, og males stringent efter de traditionelle regler, håndværksmæssige teknikker og betydninger. Skabelsen af ikonen følger Skabelsesberetningen. Før Gud skabte verden var der mørke, øde og tomhed. Derfor indledes maleprocessen med at lægge en sort eller meget mørk bundfarve. Princippet er herefter at male fra mørke til lys. Efter den mørke bund lægges der bladguld på. Dernæst detaljer og ansigter i lyse farver, og afsluttende males der højlys, som symbol på guds stråleglans. Farverne havde hver deres særlige betydning, og indgik derved aktivt i motivets fortælling. ALT på en ikon har en betydning – intet er overladt til tilfældigheder. En vellykket ikon skal males som om lyset kom inde fra selve ikonen, som symbol på sjælen.

Motivet

De allertidligste ikoner havde overvejende den hellige Treenighed, Jomfru Maria og Jesusbarnet, helgener og engle som motiver – senere indgik også bibelske scener fra det Gamle Testamente fx Nadveren.

Materialer

Ikonen blev fortrinsvist skabt på en træplade som i forvejen var blevet præpareret med en bund af hudlim fra blandt andet hare samt grunding med hvid gesso. Man brugte temperateknik til bemalingen. Farverne var lavet af farvepigmenter rørt op i æggeblomme som bindemiddel samt tilsat vineddike eller øl (ægtempera).

Stil

Ikonen er ikke en naturalistisk afbildning af virkeligheden – og ser ud som om den er malet i en primitiv og unaturligt fastfrossen, skematisk stil – også selvom motivet er malet meget detaljeret. Der er ikke perspektiv eller anvendt normale regler for størrelsesforhold. Mange ikoner har "omvendt" perspektiv" – det vil sige, at perspektivets forsvindingspunkt ikke findes bag ude i billedets rum, som normalt, men ude *foran* billedet – der hvor beskueren befinder sig – eller som det siges " i beskuerens hjerte". Det er også almindeligt at se et "Hierarkisk perspektiv", som betyder, at det vigtigste i billedet males størst. Derfor kan man godt se en bibelsk scene afbildet med personer i forskellige størrelser samlet på det samme sted. Alt dette fordi symbolikken er det primære.

Farverne

Farverne har en meget stor symbolsk betydning, og bidrager som nævnt til billedes fortælling og betydning. Til hver farve knytter der sig en længere betydningsformel – men her er nogle stikord:

- Guld - Anses ikke for en farve - Det guddommelige, det uskabte lys, det guddommeliges stråleglans
- Hvid – Fysisk og åndelig renhed
- Gul – Klarhed, ånd
- Orange – Det fuldkomne menneske
- Rød – Syndens, lidelsen og passionens farve

- Violet og purpur – Ophøjet ro, højeste guddommelige farve på jorden
- Lys blå – Det himmelske det transcendent
- Mørk blå – Kosmos, det overjordiske
- Grøn – Ungdom, vitalitet og frugtbarhed
- Brun – Det jordiske, det materielle kosmos
- Sort – Fravær af lys, døden, forvandlingsfarven som den mytiske tilstand før livsånden blæstes ud.

Det moderne Ikonmaleri

Det særlige ved ikonen er den fordybelse og kontakt med det åndelige univers, som opleves i den kunstneriske proces. Den klassiske tradition har holdt sig helt frem til den dag i dag. I det 19-århundrede revitaliserede den ægyptiske kunstprofessor Isaac Fanous (1919.2007) den klassiske ikon maletradition, og etablerede en Ikon skole i Cairo, som videreføres den dag i dag.

Ikon malet af Isaac Fanous

I Danmark har kunstneren Mogens Leander været foregangsmand ved skabelsen af ”The New Icon School of Denmark” – sidstnævnte med et kunstnerisk manifest for det moderne ikonmaleri.

Ikon malet af Mogens Leander "Star over Bethlehem".

Mogens Leander har skabt en række moderne ikoner efter en stram komposition, med religiøse og personlige tegn og symboler, hvor materialernes sammenstød og forskellighed er en væsentlig del af udtrykket. Leanders ikoner har banet vejen for mange andre "Ikonmalere" – ligesom ikoner nu ses massefremstillet til interiør dekoration. Det tager dog ikke det fantastiske væk fra arbejdet med ikonen, som univers, heller ikke selvom den males i et moderne formsprog. Ikonen både fascinerer og taler til os.

At male (skrive) en ikon kræver ro og fordybelse – og et stort mentalt fokus. Det er en proces, som giver spændende vinkler til vores værdier og selvopfattelse.

Kursus i Moderne Ikonmaleri se kursusprogram her på siden.